

Johanna Vainiomäki

14.12.2022

Suomen ympäristökeskus
www.lausuntopalvelu.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: SYKE/2021/367

Lausunto vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden asetuksen (VNa 1022/2006, 12 §) suunnitelmaluonnoksesta

Pyydettyä lausuntona Suomen ympäristökeskuksen ehdotusluonnoksesta valtioneuvoston asetuksen 1022/2006 mukaiseksi suunnitelmaksi Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

LUKU 4: NYKYISET KANSALLISET HAITTA-AINEET JA NIIDEN YMPÄRISTÖNLAATUNORMIT

- **Mitä mieltä olet ehdotuksesta poistaa nykyisiä aineita (13 kpl) ja säilyttää aineita (2 kpl)?**

Metsäteollisuus kiittää mahdollisuudesta lausua suunnitelmaluonnoksesta. Vesiensuojelussa on tehty pitkäjänteistä työtä, johon yhteiskunnan eri toimijat ovat vahvasti sitoutuneet. Metsäteollisuus on vähentänyt huomattavasti vesistökuormitustaan viimeisten vuosikymmenten aikana. Positiivinen kehitys on esimerkiksi prosessien ja puhdistusmenetelmien kehittämisen sekä häiriötilanteiden paremman hallinnan ansiota. Metsäteollisuus on sitoutunut osaltaan edelleen vähentämään vesistökuormitustaan sekä osallistumaan aktiivisesti vesiensuojelutyöhön.

Metsäteollisuus kannattaa Suomen ympäristökeskuksen ehdotusta nykyisistä poistettavista sekä säilytettävistä aineista.

- **Mitä mieltä olet ehdotuksesta kahden nykyisen aineen tarkistetuiksi ympäristönlautunormeiksi?**

Metsäteollisuus kannattaa Suomen ympäristökeskuksen ehdotusta kahden nykyisen aineen tarkistetuiksi ympäristönlautunormeiksi.

Johanna Vainiomäki

14.12.2022

LUKU 5: KANDIDAATIT UUSIKSI KANSALLISIKSI HAITALLISIKSI AINEIKSI JA NIILLE EHDOTETUT YMPÄRISTÖNLAATUNORMIT

- **Mitä mieltä olet ehdotuksesta lisätä 12 uutta ainetta ja niiden ympäristönlautunormeista?**

Metsäteollisuuden näkemyksen mukaan ehdotusluonnoksessa ehdotettavat uudet kansalliset haitalliset aineet ovat ympäristönsuojelun näkökulmasta relevantteja, mutta näille aineille ei tulisi asettaa oikeudellisesti sitovia ympäristönlautunormeja ennen kuin analyysimenetelmät ovat riittävän tarkkoja ja luotettavia. Mikäli ympäristönlautunormeja kuitenkin päätetään asettaa, on mittaustuloksia ja ympäristönlautunormeja verrattaessa kyettävä huomioimaan mittausepävarmuus vastaavalla vakiintuneella tavalla kuin esimerkiksi verrattaessa ilmapäästöjä ympäristölupamääräyksiä vasten. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mittaustuloksesta vähennetään mittausepävarmuus ja tätä mittausepävarmuudella vähennettyä arvoa verrataan ympäristönlautunormiin.

Ympäristönlautunormien asettaminen mahdollistaa ympäristölupaan perustuvan valvonnan, tarkkailun ja mahdollisten vähennystoimien asettamisen. Mikäli analyysimenetelmät eivät ole luotettavia, saattavat epäluotettavaan tai jopa virheelliseen tietoon perustuvat viranomaispäätökset pahimmassa tapauksessa johtaa kohtuuttomiin ja perusteettomiin seurauksiin toiminnanharjoittajille.

Ympäristönlautunormien asettamatta jättäminen ei estä pintavesissä mahdollisesti esiintyvien huolta aiheuttavien yhdisteiden seurantaa, ja seurantatulosten käyttöä esimerkiksi mallintamisessa ja erilaisissa riskinarvioinneissa.

Metsäteollisuus korostaa, että niille aineille (esim. metallit, sulfaatti), joilla on luonnollinen taustapitoisuus, tulisi ympäristönlautunormia asetettaessa edelleen ottaa huomioon myös ko. taustapitoisuus.

Metsäteollisuus suhtautuu varauksella sulfaatille ehdotettuun ympäristönlautunormiin. Ehdotuksessa on mainittu, että maailmalla on asetettu vain muutamia lainsäädännöllisiä lautunormeja sulfaatille ja valtaosa sulfaatilla tehdyistä toksisuustesteistä on tehty suomalaisittain kovissa vesissä ja aineistoa on riittämättömästi, jotta lautunormi voitaisiin luotettavasti johtaa pohjoismaisille pehmeille vesille. Lisäksi vedenlaatu vaikuttaa huomattavasti sulfaatin haitallisuuteen, joten vesistökohtainen vaihtelu on suurta. Metsäteollisuuden mukaan ehdotuksen taulukossa 52 esitettyä sulfaatille asetettavaa sisävesien AA-EQS -arvoa ei tule soveltaa rannikon jokisuistoissa ennen kuin jokisuistot on kattavasti määritelty.

Kadmiumin lautunormin osalta metsäteollisuus kannattaa alkaliniteetin lisäämistä CaCO₃-luvun rinnalle veden kovuusluokan ja puskurikyvyn kuvaamiseksi.

- **Mitä muita aineita olisi pitänyt arvioida luvussa 5 arvioitujen aineiden lisäksi?**

Metsäteollisuudella ei kommentoitavaa.

Johanna Vainiomäki

14.12.2022

LUKU 3: KÄYTETYT KRITERISTÖT, MENETELMÄT JA AINEISTOT

Metsäteollisuudella ei kommentoitavaa

LUKU 6.1: ELOHOPEAN KALA-EQS TAUSTAPITOISUUDESTA LUOPUMINEN

EU-ohjeistuksen (EC Guidance Document No 27 – EC 2018, luku 4.7.1) mukainen kansallinen menettely taustapitoisuuden huomioimisesta ympäristölaatunormia asetettaessa tulee säilyttää. Voidaan hyvällä syyllä olettaa, että Suomen vesistössä elävät vesieliöt ovat sopeutuneet tiettyyn vedessä tai maaperässä luonnostaan esiintyvään pitoisuuteen. Laboratoriossa tehtävissä testeissä ei kuitenkaan käytetä niitä vesieliöitä, jotka ovat sopeutuneet kohonneisiin taustapitoisuuksiin. Tämän huomioimiseksi kansallinen menettely taustapitoisuuksien huomioimisesta ympäristölaatunormia asetettaessa on edelleen perusteltu.

LUKU 6.2: VEDESTÄ MITATTAVIEN METALLIEN EQS:IEN TAUSTAPITOISUUKSISTA LUOPUMINEN

Metsäteollisuus painottaa, että EU-ohjeistuksen (EC Guidance Document No 27 – EC 2018, luku 4.7.1) mukainen kansallinen menettely taustapitoisuuden huomioimisesta ympäristölaatunormia asetettaessa tulee säilyttää ja kansallisiksi haitallisiksi aineiksi valittaville uusille metalleille tulee määritellä taustapitoisuusarvot. Voidaan hyvällä syyllä olettaa, että Suomen vesistössä elävät vesieliöt ovat sopeutuneet tiettyyn vedessä tai maaperässä luonnostaan esiintyvään pitoisuuteen. Laboratoriossa tehtävissä testeissä ei kuitenkaan käytetä niitä vesieliöitä, jotka ovat sopeutuneet kohonneisiin taustapitoisuuksiin. Tämän huomioimiseksi kansallinen menettely taustapitoisuuksien huomioimisesta ympäristölaatunormia asetettaessa on edelleen perusteltu.

Todettakoon tässä yhteydessä, että kalakuolemat, joita säännöllisesti on esiintynyt esimerkiksi happamien sulfaattimaiden lähistöllä olevissa vesistöissä, eivät ole johtuneet prioriteettiainelistalla olevista kohonneista metallipitoisuuksista vaan alhaisen pH:n liuottaman alumiinin saostumisesta kalojen kiduksien pinnalle.

Lisäksi on huomioitava, että mikäli analyysimenetelmät eivät mittausepävarmuuden ja määrittämissuhteen täytä kaikilta osin vaarallisten aineiden asetuksen (1022/2006) liitteen 3 vaatimuksia, edellytyksiä ympäristölaatunormien asettamiselle ei ole eikä niitä täten tulisi asettaa. Metsäteollisuuden näkemyksen mukaan ympäristölaatunormien asettaminen on perusteltua vasta sen jälkeen, kun analyysimenetelmät ovat riittävän luotettavia.

LUKU 7.2: MITEN PAINOTETAAN UUSIMPIA MITTAUSTULOKSIA VESIENHOIDON PINTAVESIEN LUOKITTELUSSA?

- Millä painotuksella pitäisi uusimpia mittaustuloksia ottaa huomioon pintavesien luokittelussa?

Johanna Vainiomäki

14.12.2022

Ympäristötavoitteiden sitovuuden myötä tilaluokittelun oikeellisuuden tarve korostuu aivan eri tavalla kuin aikaisemmin. Metsäteollisuuden näkemyksen mukaan vesimuodostumien luokitteluun käytetyt tiedot pintavesien tilasta ovat osittain olleet puutteellisia, koska mitattua tietoa on toistaiseksi ollut liian vähän. Pintavesien luokittelun tulisi perustua riittävän ajantasaiseen, luotettavaan ja läpinäkyvään tietoon. Pintavesien luokittelussa ei tule nojautua yksittäisiin tai harvoin mittaustuloksiin, vaan riittävän kattaviin määrittäyksiin, jotka luotettavasti kuvaavat pintaveden nykytilaa.

Metsäteollisuuden arvion mukaan pintavesien luokittelussa tulisi jonkin verran painottaa uusimpia mittaustuloksia (esim. 2-3 vuotta); kuitenkin unohtamatta koko luokittelujakson aikana saavutettua kehitystä. Metsäteollisuus pyytää huomioimaan, että onnettomuustilanteet ovat poikkeuksellisia ja hetkellisiä tapahtumia, joiden selvitys, raportointi ja korjaavat toimenpiteet tapahtuvat muun lainsäädännön mukaisesti. Onnettomuustilanteisiin liittyviä mittaustuloksia ei tulisi erityisesti painottaa, ellei niillä myöhemmissä mittauksissa nähdä olevan pysyviä ja pitkäkestoisia vaikutuksia veden laatuun.

- **Mitä mieltä olet ehdotuksesta lisätä myös kansallisille haitallisille aineille enimmäispitoisuuden laatunormi (MAC-EQS) luokittelukriteeriksi asetukseen 1040/2006?**

Metsäteollisuus ei kannata MAC-EQS-arvon lisäämistä Vna 1040/2006 luokittelukriteeriksi ehdotuksen luvussa 7.2.1 kuvatuin perustein. Edellä mainitusta luvusta on tulkittavissa, että ongelmana ei ole niinkään puute lainsäädännössä vaan hallinnon sisäinen epätietoisuus siitä, miten olemassa olevaa lainsäädäntöä sovelletaan.

Onnettomuustilanteet ovat poikkeuksellisia ja hetkellisiä tapahtumia, joiden selvitys, raportointi ja korjaavat toimenpiteet tapahtuvat muun lainsäädännön mukaisesti. Onnettomuustilanteissa, joissa MAC-EQS-arvon hetkellisesti ylittyy ja tilanne sen jälkeen normalisoituu, on viranomaisella oltava mahdollisuus tapauskohtaiseen harkintaan vesien tilan luokituksessa, kuten asetuksen 1040/2006 14e §:ssä todetaan.

KOMMENTTEJA MUIHIN KOHTIIN SUUNNITELMASSA

- **Ekologisen tilan luokittelukriteerien muuttaminen Liitteen 1D -aineiden osalta asetukseen 1040/2006**

Määritelmänsä mukaan luonnon taustapitoisuus on se yhdisteen pitoisuus vesistössä, jota luonnostaan siinä esiintyy ja jota teoriassa ei voi alittaa. Näin ollen luonnon taustapitoisuuden käyttäminen luokituskriteerinä ei edistä luokituksen tarkentumista hyvään ja erinomaiseen tilaan. Ottaen huomioon AA-EQS ja MAC-EQS-arvojen määrittämiseen liittyvät varovaisuusperiaatteet, jo taustapitoisuuden ja AA-EQS-arvon summan alittaminen on osoitus vesimuodostuman erinomaisesta tilasta ja taustapitoisuuden ja MAC-EQS-arvon summan alittaminen vesimuodostuman hyvästä tilasta.

- **Asetuksen 1022/2006 liitteen 1 kohta B:n taulukon alaviite 1 on virheellinen ja tulee korjata seuraavaan muotoon: ”kokonaispitoisuuden kuukausikeskiarvona laskettuna”.**

Johanna Vainiomäki

14.12.2022

Metsäteollisuus ei kannata edellä mainittua asetuksen 1022/2006 liitteen 1 kohta B:n taulukon alaviitteen 1 muuttamista. On totta, että toiminnanharjoittajien tekemä tarkkailu perustuu kokonaispitoisuuksiin, mutta niin kauan kuin mitattu kokonaispitoisuus on alle asetuksessa mainitun liukoisen pitoisuuden, toiminnanharjoittaja voi olla varma, että pitoisuusraja-arvo alittuu.

- **Asetuksen 1022/2006 pykälän 9 b (eräiden aineiden tarkkailun järjestäminen) tekstin voi helposti sekoittaa toiminnanharjoittajien tekemään velvoitetarkkailuun, vaikka siinä on kyse viranomaisten tekemästä lyhytkestoisesta pintavesien seurannasta. Asiaa tulee selkeyttää asetuksessa 1022/2006. Asetuksessa voidaan asia esittää esimerkiksi pykäläotsikolla ”Eräiden EU-tasolla mahdollisesti riskiä aiheuttavien aineiden kartoituksen järjestäminen”.**

Metsäteollisuus kannattaa yllä mainittua Suomen ympäristökeskuksen ehdotusta laintulkinnan selkeyttämiseksi.

- **Kemikaalien yhteisvaikutukset osaksi ympäristöriskinarviointia**

Metsäteollisuus pitää erittäin kannatettavaa, että perustutkimuksen avulla selvitetään Suomen olosuhteisiin soveltuvia vaikutusperusteisia biotestejä ja valitaan niistä parhaiten paikallisiin olosuhteisiin soveltuvat. On erittäin todennäköistä, että pintavesien ja sedimenttien humuksen ja metallien luonnolliset taustapitoisuudet vaikuttavat standarditestien tuloksiin ja onkin varmistettava, että testien vertailunäytteet ja testimatriisit vastaavat vesipuitelirektiivin mukaisia pintavesien luokituksia (esim. matalat runsashumuiset järvet). On lisäksi todennäköistä, että standardimenetelmin ja standardi vertailunäyttein tehdyt vaikutusperusteiset biotestit yliarvioivat mahdollisia vaikutuksia, jolloin saadut tulokset ovat epäluotettavia tai virheellisiä.

- **Kansallinen kartoitus ja seuraava asetuksen 1022/2006 mukainen suunnitelma**

Metsäteollisuuden näkemyksen mukaan kansalliseen kartoitukseen tulisi lisätä referenssialueita puhtailta alueilta ns. yläjuoksu-alajuoksu-periaatteella. Kuten ehdotuksen johdanto-osuudessa todetaan, myös muut aineet kuin tutkittavat aineet saattavat vaikuttaa vaikutusperusteisten biotestien tuloksiin (esim. humus ja taustapitoisuudessa olevat metallikonsentraatiot). Tämä tulee riittäväällä tarkkuudella huomioida kartoituksessa, jotta vältetään väärät johtopäätökset. Kts. myös edellinen vastaus kohdasta Kemikaalien yhteisvaikutukset osaksi ympäristöriskinarviointia.

- **Edustava näytteenotto ja vaihtumisyvyöhykkeet**

Valtioneuvoston asetuksessa vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006, 10 §) mainitaan, että pintavesien ekologisen tilan luokittelua varten luonnonoloiltaan samankaltaiset pintavedet on jaoteltava joki-, järvi- ja rannikkovesityyppeihin sekä jokisuun vaihtumisyvyöhykkeisiin asetuksen liitteessä 2 esitettyjen tekijöiden perusteella. Lisäksi kullekin pintavesityypille määritetään vertailuolot asetuksen liitteessä 1 esitettyjen erinomaisen tilan

Johanna Vainiomäki

14.12.2022

määritelmien mukaan. Kuitenkaan asetuksen liitteissä 1 ja 2 ei ole jokisuiden vaihtumisalueista mainintaa, vaikka se on rannikkovyöhykkeillä relevantti pintavesityyppi.

Edustava näytteenotto on ehdoton edellytys tulosten oikeellisuudelle. SYKEN ehdotusluonnoksessa ollaan esittämässä sekä sisä-, että merivesille uusia kansallisten haitallisten aineiden ympäristölaatunormeja siten, että merivesien ympäristölaatunormit ovat 10 tai 100 kertaa pienemmät kuin sisävesien laatunormit. Meriveden matalampia ympäristölaatunormeja on perusteltu päästöjen paremmalla laimenemisella. Merkittävä osa EU:n ja kansallisella listalla olevista prioriteettiaineista purkautuu mereen jokikuormien mukana. Rannikkovesimuodostelmien tilanarvioinnin oikeellisuuden kannalta ei näytteitä voi ottaa jokisuun vaihtumisalueelta. Koska jokisuiden vaihtumisvyöhykkeitä ei ole määritelty, ei voida myöskään määrittää edustavien näytteenottopaikkojen sijaintia ja lukumäärää vesimuodostuman tila-arvion taustaksi.

Vesimuodostuman näytteenottopisteiden lukumäärän ja sijainnin määrittelemisestä puuttuvat ohjeet ovat vesipuitedirektiivin soveltamista ajatellen perustavanlaatuinen puute. Ohjeiden puute johtaa siihen, että vesipuitedirektiivin vaatimuksen mukaisesti vesimuodostumasta tilasta ei saada yhtenäistä ja monipuolista kokonaiskuvaa, vaikka ko. vaatimus on kirjattu vesipuitedirektiiviin. Näin ollen oikeudellisesti sitovia ympäristölaatunormeja ei voida merivedelle antaa.

Metsäteollisuus esittää että:

- edellä mainittu ohjeistus vesimuodostuman näytteenottopisteiden lukumäärän ja sijainnin määrittelemisestä laaditaan pikaisesti ja sisällytetään tämän lausunnon kohteena olevaan SYKEN suunnitelmaan.
- Viranomaistaho, jonka tehtäviin em. suunnitelman laatiminen kuuluu, määrittelee jokisuistoalueiden vaihtumisvyöhykkeet ja periaatteet niiden tilaluokitusten arvioimiseksi.

Metsäteollisuus esittää, että sisemmille rannikkovesimuodostumille sovelletaan sisävesille asetettua ympäristölaatunormia, kunnes jokisuistoalueiden vaihtumisvyöhykkeiden määrittelyt ovat valmiit.

Metsäteollisuus ry

Paula Lehtomäki
toimitusjohtaja